

ФРЕНСКА ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ
"Антоан дьо Сент-Екзюпери"

4003 Пловдив, ул. "Вук Караджич" № 13 а, тел.: 032/957-088
www.feg-exupery.com, e-mail: lycee_exupery@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ

ДИРЕКТОР

ПЛАН

ЗА РАБОТА НА УЧИЛИЩНИЯ КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ в съответствие с училищен механизъм за превенция на тормоза

учебна 2017 – 2018 г.

Изготвили:

Стефка Панчова – пед. съветник

Силвия Чалъкова – уч. психолог

Настоящият *План* е приет на заседание на ПС с Протокол №17/13.09.2017г.

и утвърдена със заповед на Директора № РД.....г.

*УЧИЛИЩЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ ПО
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА „МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ
ТОРМОЗ” ВЪВ ФЕГ “АНТОАН ДЪО СЕНТ-ЕКЗЮПЕРИ”*

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък за справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

Цели

1. Проучване и подпомагане психичното развитие и здраве на учениците в системата на средното образование, чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище.
2. Разработване и прилагане на цялостен училищен подход, план за дейности с цел полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.
3. Разширяване знанията на ученици, учители и родители за същността и последствията от психическия тормоз, да се създаде атмосфера на доверие и толерантност в училище, да бъдат сведени до минимум проявите на тормоз и насилие.
4. Повишаване на чувствителността към проявите на насилие и тормоз, като се създаде атмосфера, в която учениците свободно да говорят по темата, да търсят помощ, да разпознават признаците на тормоз и активно да се включат в мероприятията за противодействието му.
5. Привличане на всички органи на общността – семейството, местната власт, специализираните служби, имащи отношение към учебно-възпитателния процес.
6. Синхронизиране на действията на педагогическия персонал, чрез създаването на единен стъпков механизъм с ясни предписания за действие при привеждане в употреба и използване на механизма в практиката.

ЗАДАЧИ

1. Разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.
2. Разработване на защитна мрежа за интервенция при случаи на тормоз в училище.

Осъществяването на превенцията ще се реализира чрез:

- 1) дефиниране елементите на училищната компетентност и създаване на координационен съвет за планиране, проследяване и координиране усилията за справяне с тормоза;
- 2) съдействие за по-лесна интеграция и адаптация на ученици с различен от българския майчин език;

- 3) съдействие за осигуряване на равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на училищното обучение;
- 3) съдействие при изпълнение на мерки по решение на Педагогическия съвет;
- 5) координиране на съвместни мероприятия и въвличане в кампанията на външни структури, ангажирани с проблемите на училището (училищно настоятелство, общински органи и др.).

I. КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ТОРМОЗЪТ?

Тормозът (bullying) е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група ученици.

Насилието между ученици в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи ученик/ци;
- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът е аспект на агресивния стил, пренебрежение към правата на другите, обезценяване на причиненото страдание, което повишава риска от асоциално поведение (бягство от вкъщи, кражби, участие в банди, проблеми с полицията, употреба на алкохол и дрога).

По правило едно лице е тормозено, когато е изложено на продължителни и повтарящи се отрицателни действия от едно или повече лица. С други думи, тормоз е, когато някой постоянно и нарочно казва или причинява неприятни неща на друг, който не може да се защити сам.

Според определението, тормозът се характеризира със следните три обстоятелства:

- действието е отрицателно и съзнателно;
- действието е повтарящо се и продължава във времето;
- участниците в действието не се равнопоставени по отношение на силите.

Отрицателно, съзнателно действие

Действието е отрицателно и съзнателно, тъй като лицето нарочно упражнява физически или психически тормоз над друго лице посредством физически контакт, думи, игнориране или по друг начин.

Тормозът се случва без никаква явна провокация от страна на жертвата. По-скоро децата, които тормозят обикновено поемат инициативата и търсят такива, които са по-слаби от тях, за да проявят агресията си. Независимо дали децата, които тормозят другите си дават напълно сметка или не за въздействието на тормоза, те във всеки случай разбират, че това което правят е неприятно за другите.

Повтарящо се и продължава във времето

Когато тормозът се определя като повтарящо се действие, целта е да се изключат несериозните еднократни или случайни действия. Трябва да се има предвид обаче, че децата, които имат склонност да тормозят другите са много умели в прикриването на поведението си, а тези, които са обект на тормоз често се притесняват да споделят и признаят случващото се пред възрастен, или по-лошо – нямат доверие, че споделяйки тормозът ще бъде прекратен.

Действие, при което има неравнопоставеност на силите

Реалната или предполагаемата неравнопоставеност на силите има различни измерения. Детето, което е тормозено може да е физически по-слабо, или да си мисли, че е по-слабо, от това, което го тормози. Може да е и едно срещу много.

Видове и форми на тормоз

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- **психичен тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- **социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Тормозът може да бъде реален или **виртуален**. Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето и го унижават;
- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и други.

Тормозът има различни проявления и форми. Обикновено говорим за физически и психически тормоз, като психическият може да приеме следните форми: вербален тормоз; изолация чрез социално изключване; тормоз чрез разпространяване на лъжи и слухове по адрес на жертвата; отнемане на пари или отнемане и повреждане на вещи; принуждаване към извършване на нежелани действия; тормоз на етническа или расова основа; кибер тормоз; сексуален тормоз.

Тези форми на тормоз имат две разновидности – пряк и непряк тормоз. Прекият тормоз включва преки атаки срещу жертвата. Физическият тормоз обикновено е пряк и се изразява в блъскане, ритане, скубане, щипане и др. Типичен пример за пряк психически тормоз е вербалния тормоз, чрез обидни и унижаващи коментари или отправянето на заплахи и принуждаването към нежелани действия. Непрекият тормоз се изразява в по-прикрити действия, при които тормозеният не винаги разбира кой е извършителят. Типичен пример за това е социалната изолация и изключването от групата, разпространението на слухове и лъжи, за да се дискредитира тормозеният и другите да не го/ я харесат.

Факторите, които провокират жестокост в ученическата общност са:

Вътреличностната агресивност на самите ученици, зависеща от индивидуалните им особености. Тя се обостря по време на кризата на юношеския период;

- Предшестваш жизнен опит на учениците, свързан с проява на агресия и насилие или наблюдаване на подобни действия;
- Непознаване на методи за ненасилствено разрешаване на конфликти;
- Традиции в училищната общност, провокиращи и стимулиращи агресия и насилие;

- Драстична промяна в ценностната система, при която стойности като солидарност, готовност за оказване на помощ или съчувствие са изгласкани на заден план.

Характерни черти на участниците в ситуация на тормоз – основни тенденции

Децата, които са подложени на тормоз могат да се разделят на две основни групи:

- пасивни или подчиняващи се тормозени, които са само тормозени;
- провокативни тормозени, които са едновременно прицел на тормоз и извършители на тормоз.

Пасивни или подчиняващи се жертви

Това са деца, които са подложени на тормоз, но в отговор те самите не тормозят, нито предизвикват по някакъв начин тормоза. Те не приемат тормоза, а просто не реагират на него с агресия.

Обикновено те са тихи, внимателни, чувствителни и лесно се разплакват; те са несигурни и нямат самочувствие или имат отрицателно отношение към себе си; ако са момчета, те често са физически по-слаби от съучениците си и не обичат да се бият; имат малко приятели или нямат приятели изобщо; страхуват се да не бъдат наранени или сами да се наранят; по-лесно им е да общуват с възрастни – родители, учители – отколкото с връстниците си;

Провокативни жертви

Към тази група спадат малка част от потърпевшите на тормоза – не повече от 20%. Тези деца обикновено едновременно понасят и упражняват някаква форма на тормоз. Те изпадат в депресивни състояния, биват изключвани от групата, липсва им самочувствие и се чувстват отритнати от връстниците си. При тях има обаче и прилика с децата, които упражняват тормоз. Те се опитват да тормозят по-слабите от тях, въпреки че не са така ефективни, както чистите извършители на тормоз.

Тези деца често са темпераментни и се опитват да си върнат, когато са нападани или тормозени, но обикновено без особен успех. Обикновено те са възприемани като неприятни и досадни; някои от тях са хиперактивни и импулсивни и трудно се съсредоточават; поради тяхното често дразнещо поведение, те обикновено не са харесвани нито от връстниците си, нито от възрастните, включително и от учителите.

Деца, които тормозят други деца

Тези деца имат силна склонност към доминиране и потискане на другите деца, към самоутвърждаване със сила и заплаха.

Ако са момчета, те често са физически по-силни от приятелите си и от жертвите; често са темпераментни, импулсивни и не признават пречки и забавяне; трудно се съобразяват с каквито и да било правила; те са студени и безочливи и рядко проявяват съчувствие към тези, които са тормозени; често са агресивни по отношение на възрастните, както към учителите, така и към родителите; умеят много добре да излизат от трудни ситуации.

Често се приема, че зад твърдият външен вид, тормозещите всъщност са несигурни и тревожни деца, но изследванията рядко потвърждават това мнение. По-скоро е обратното: тормозещите много рядко са тревожни и несигурни в себе си и в повечето случаи имат много добро самочувствие. Популярността на тормозещите сред съучениците им е много разнообразна. Някои от тях са популярни, други не са, но повечето са средно популярни. „Главният” тормозещ, обикновено има около себе си група от 2-3 приятели, които го/я подкрепят и следват и които често са участници

в тормоза. Популярността на тормозещите намалява в по-горните класове, но въпреки това те никога не достигат до нивото на ниска популярност на жертвите.

Мотиви и причини за тормоза

Опитът и изследванията показват три частично свързани мотива за тормоз:

- децата, които упражняват тормоз имат силна нужда от надмощие и власт, те обичат да се налагат и контролират другите;

- децата, които упражняват тормоз изпитват задоволство от това, че причиняват болка и неприятности на другите деца. Отчасти това може да се дължи на семейната среда, която развива враждебното отношение у детето;

- децата, които упражняват тормоз често получават материално и психологическо удовлетворение от своето поведение. Например те могат да принудят жертвите си да им дадат пари или други ценни вещи или да ги накарат да откраднат нещо за тях.

Групови механизми, улесняващи тормоза

Тормозът често е групово явление, което може да повлияе и на други деца по различен начин. Понякога почти всички ученици от даден клас са замесени в ситуацията на тормоз. Това най-често се случва, когато под прицел е т.нар. „провокативна” жертва. Това обяснява защо иначе положителното и приятелски настроени деца, които обикновено нямат никакви агресивни склонности, в дадени ситуации участват в тормоза. В общия случай, „движещата сила” на тормоза се състои от групичка от 2-3 деца, често с отрицателно настроен лидер. Много рядко децата споменават, че са тормозени от едно единствено дете.

Групови механизми, които оказват влияние върху ситуацията на тормоз:

Социално влияние

Някои деца могат да се повлияят и да участват в тормоза, ако водачът в ситуацията е популярна личност, или някой, на когото те се възхищават. Тези, които могат да бъдат „заразени” често са деца, които не са сигурни в себе си, които мислят, че така ще се утвърдят сред връстниците си;

Намалено чувство за индивидуална отговорност

Проблема се отнася до това, че човек се чувства по-малко виновен и по-малко отговорен, когато наблюдава нападението или друг вид агресия, заедно с други свидетели. Всъщност в дадена ситуация, колкото повече са зяпащите, които невъзмутимо наблюдават, толкова по-малки са шансовете някой да се намеси в опит да прекрати случващото се. По този начин иначе добри деца, но лесно влияещи се от другите, могат да участват от време на време в ситуации на тормоз, без особени угризения на съвестта.

Постепенни промени във възприятията на жертвата

Вследствие на постоянните атаки и безцеремонни коментари, жертвата постепенно започва да се възприема като безстойностна личност, която заслужава тормоза, който понася. Т.е. тормозът влияе върху самооценката. Още по-лошо е, че наблюдателите започват да мислят по същия начин. Всички тези групови механизми, сработват за да намалят чувството на вина у децата, които понякога се включват в тормоза без да участват активно в него и без да стават негови инициатори.

Важно е да знаем, че в ситуация на тормоз няма „невинни“. Всеки приема една от следните шест роли, с всички последствия от това:

- **мъчител** (агресор) – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;
- **помощник на мъчителя** – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоза, когато вече е започнал;
- **подкрепящ мъчителя** – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;
- **защитник на жертвата** – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ, защитава или насърчава жертвата;
- **страничен наблюдател** – стои настрана, преструва се, че не забелязва, не взема страна и не прави нищо;
- **жертвата** – обект на тормоза.

ПРОЦЕДУРИ И АЛГОРИТЪМ ПРИ УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Първо ниво – нарушение на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	Учител, дежурен учител и класен ръководител
Второ ниво – на едни и същи нарушения на правилата	<p>Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите.</p> <p>Според тежестта на случая:</p> <ul style="list-style-type: none"> – събрание на Координационен екип; – протокол, описващ разгледания случай, докладни от участниците; – среща с родителите; – възстановяване на щетата; – включване на учениците в допълнителни програми. 	Класен ръководител и Координационен екип
Трето ниво – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както	Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД по силата на координационния механизъм;	Координационен екип и насочване към външни специализирани институции

на детето-жертва, така и на детето-извършител.		
--	--	--

ДЕЙСТВИЯ ПРИ РАЗРЕШАВАНЕ НА УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ.

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на сили между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват, без активно да участват.

По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва незабавно да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.

- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се направи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.

- Спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказание на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето – обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето – извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено такова, което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Счита се, че липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакция спрямо детето, което е упражнило тормоз

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. **Когато се прилага подход на възстановяване на щетата, е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.**

- Той се прилага от класния ръководител. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан ученика.

- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният изслушва ученика. Не е желателно ученикът да се изслушва съвместно с потърпевшият ученик. След изясняване на ситуацията и постигане на

договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо ученик, обект на тормоз

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо, отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- Погрешно е открито и публично пред другите ученици да се оказва подкрепа на потърпевшия ученик, защото това допълнително ще урони достойнството му пред неговите съученици;
- При този първи разговор е важно да се предложи на ученика подкрепа, като се остави сам да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- Подчертава се поверителността на разговора като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Никога не трябва да се предлага среща между ученик – жертва на насилие и неговия мъчител, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици;
- Класният ръководител наблюдава ученика в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- Убеждение за отговор на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

● Регистриране на ситуации на тормоз

1. Създава се регистър на училището зарегистриране на случаи на тормоз между учениците.
2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя (станал свидетел), с доклад по случая, с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Докладът се подава към Координационния съвет, в отделни случаи към педагогически съветник/училищен психолог.
3. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „описание на случая“, „предприети мерки“, „резултати“, „подпис“.
4. Този регистър се съхранява на достъпно място в кабинета на педагогически съветник/училищен психолог.

5. В случаите, при които поведението на ученика се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

● **Включване на родителите**

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия и мерки за разрешаване на ситуацията.

2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другия ученик, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на противоположната страна.

3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките и обидите към другия ученик от тяхна страна само ще задълбочат конфликта. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

СЪСТАВ

на

УЧИЛИЩЕН КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА
УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ

учебна 2017/ 2018 година

(утвърден със заповед на директора №.....)

Председател: Ана Атанасова - ЗДУД

Заместник-председател: Росица Звездарова – ЗДУД

Членове:

педагогически съветник: Стефка Панчова

училищен психолог: Силвия Чалъкова

учители:

Атанас Пирянков

Георги Шопов

Иван Вълчанов

Петя Тодорова

Румяна Спасова

родители:

Ирина Бойкинова (майка на Даниел Бойкинов, 11 г клас) - 0887844277

Миглена Симеонова (майка на Белослава Симеонова, 9 клас) – 0898858855

Албена Милева (майка на Елизабет Милева, 11 и клас) - 0878162619

Даниела Максимова (майка на Владимир Максимова, 10 е клас) – 0892204265

ученици:

Стефани Иванова – 12 ж

Ани Стойнова – 10 ж

Рея Ковачева – 11 а

Ивет Иванова – 10 ж

Даниела Спасова – 12в

Оценка на училищния тормоз в началото на учебната 2017/2018 година

В началото на учебната 2017/2018 година във връзка със заповед № РД 09-611/18.05.2012 г. на министъра на МОН във ФЕГ „Антоан дьо Сент-Екзюпери“ се проведе анонимна анкета, изследваща тормоза в училище. Настоящият анализ обхваща отговорите на ученици от VIII, IX, X, XI, XII клас. Анонимната анкета съдържа 21 въпроса. Анкетиранияте ученици са на възраст между 14-18г. - 819 на брой /79,51% от всички ученици в гимназията/, от които 36% момичета, 12% момчета, 49% от анкетиранияте не са посочили пол, а 3% от анкетите са анулирани поради некоректно попълнени отговори. По-голямата част от анкетиранияте в осми и девети клас не са посочили своя пол.

От анализа на анкетите се очертаха следните резултати :

89.01% /729 бр./ от учениците отговарят, че досега не се е случвало да бъдат тормозени в училище. **9.16%** /75 бр./ от учениците отговарят, че се е случвало да бъдат жертви на тормоз в училище. На въпроса: „Случвало ли се е досега теб да те тормозят през тази учебна година?“ последните отговарят по следния начин: **12** ученици - „по-рядко от един път през месеца“, **14** – един път през месеца, **17** - „веднъж седмично“, **35** - „няколко пъти през седмицата“ и **27** - „всеки ден“. **36** от децата посочват, че са тормозени през седмицата на провеждане на анкетиранията, а **719** отговарят отрицателно.

От отговорите на въпроса „**В твоето училище какво правят учениците, които тормозят други ученици?**“ констатираме, че най-висок % заема вербалната агресия. **52,50%** посочват: „обиждат ги, псуват ги, измислят им неприлични прякори“. **51,40%** отговарят, че учениците, които тормозят други ученици, най-често „ги дразнят“; следва **39.19%** „говорене зад гърба, разпространяване на неверни неща“ и **27.84%** за настройване другите деца срещу тях. Следва физическата форма на агресия, проявена като „удари и блъскане“ - **23.32%**. „Заплахи“ са посочили **20.39%**; **15.26%** посегателството на вещите им, **6.11%** - „изнудване“ и **5.01%** - „искане на пари“.

Учениците посочват местата, на които най-често се случва тормоз, като отговарят: **26.37%** в класната стая и коридорите, **9.28%** извън училище, **4.03%** навсякъде, **1.47%** в тоалетните; **0.85%** в интернет пространството и **0.98%** не знаят .

Участниците в тормоза най-често са ученици от същия клас /11.72%/ , които упражняват тормоз сами /7.57%/ или с помощта на ученици от други класове /11.11%/ . **7.20%** са били съучастници в причиняване на тормоз, а **8.55%** са посочили „с тях имаше и други ученици, но те само гледаха“. По полово идентичност преобладават момчета **6.47%**, момичета – **4.27%**, като посочили момчета и момичета са **5.25%**.

На въпроса «**Когато теб те тормозиха ти каза ли на някого?**» Най-много ученици са отговорили, че споделят на приятели, на второ място на семейството си, следва «не казват на никого» или на учители, а 459 от тях отговарят, че досега не са били тормозени.

На въпроса «**Ако си казал на някого, това доведе ли до спиране на тормоза, помогна ли ти?**» 66 ученици отговарят с «не», 61 – с «да». 303 посочват, че не са тормозени.

На въпроса: «**Виждал ли си да тормозят други ученици в училище?**», **59.10%** отговарят «да», като посочват **15.02%** по-рядко от веднъж месечно, **12.21%** всеки ден, **11.23%** няколко пъти през седмицата, **10.13%** един път през месеца, **7.94%** веднъж седмично. Свидетелите на тормоза не са казали на никого /**22.34%** или са споделили най-вече с приятелите си /**21.98%**/, следват ги семействата с **8.79%** и учителите с **6.72%**. Отговорилите «не» са **32.84%**, като **30.65%** посочват, че не са ставали свидетели на тормоз.

«**Виждал ли си да тормозят други ученици извън училище?**» - **47.86%** са ставали свидетели, **45.30%** - не.

На въпроса «Случвало ли се е ти да тормозиш друг ученик?» получените резултати са: **83.88%** заявяват, че не се е случвало да упражняват тормоз над свой съученик. **4.52%** /37 деца/ признават, че го правят почти всяка седмица, **2.32%** /19 деца/ един-два пъти през учебната година, **1.34%** /11 деца/ споделят, че го правят веднъж в месеца, като **4.27%** посочват, че са извършвали тормоз през седмицата на провеждането на анкетата.

На въпроса «Има ли от твоя клас ученици, които обичат да тормозят другите?» **61.78%** /506/ отговарят отрицателно, а **32.97%** /270/ отговарят положително. А на въпроса «Има ли от твоя клас ученици, които често са тормозени от други ученици?», **67.52%** /553/ отговарят отрицателно, а **26.50%** /217/ отговарят «да».

На въпроса «Има ли от твоя клас ученици, които обичат да тормозят другите?» в осми клас 13 % отговарят с „да“, а в девети – 42 % .

Следва да отбележим, че при всички X, XI и XII класове, само 10.01% от учениците споделят, че са тормозени, което означава, че останалите не се идентифицират като жертви на тормоз. Но на предните два въпроса, забелязваме, че почти половината от учениците посочват, че има деца, които обичат да тормозят другите и такива, които са тормозени. С най- малък % на посочили, че от класа има тормозещи ученици, са: X³ / 7,6%, , XII¹ /13%, XII⁶ /14%/, XI^a /17.3, XI⁶ /25%, , XI^B /28.5%/, XI¹¹ /28.5%/, X^a /31.8%/.

С най-висок %: X^Г /88%, XI^Ж /71.4% , X^Ж /52.2%/, XI^Г /52% /, X^Е /47.6%/, XI^Д /45%, XII^Г /45%/, X^Б /44%/, X^Б /44%, X^Д /43.5%, XI^Е /42.8% /, XI³ /38.4% .

Класовете с най-малък % на тормозени ученици са: X³ /3.8%/, XII¹ /13%/, XI^a /17.3%/, XI^Б /19%/, XI¹¹ /19%/, XII⁶ /21%/, X^a /22.7%/, XI^Ж /33.3%/, XI³ /34.6%/, XI^Г /36%/, X^Ж /39.1%/. С най-висок % са: XII^Г /85%/, X^Г /82.4%/, X^Е /57.1%/, XI¹ /50%/, X^Б /48%/, X^Д /43.5%/, XI^Е /42.8%/, X^Б /40%/, XI⁶ /40%/.

От изброените варианти на «Предложете начини да спрем агресията в училище»/, учениците подредват следните отговори: **38.58%** - «разговори с уч. психолог/пед. съветник»; **27.84%** - «групова работа в часа на класа - толерантност, търпение и съпричастност», **24.79%** - «по-строги правила в училище и безкомпромисни наказания при неспазването им», **15.75%** - «поддържане на своевременни контакти с родителите», **14.04%** - «организирането на повече извънкласни занимания и спорт», **6.35%** - „постоянна ангажираност на учениците в класните и извънкласните дейности».

Заклучения:

1. Немалък процент на ученици, които се идентифицират като жерви на тормоз в училище – 10.9% от анкетираните.

2. Преобладаващите форми на тормоз са в следния ред: вербален, социален, физически, кибертормоз.

3. Тормозът най-често се случва в училище от съученици, както и извън училището.

4. Потърпевшите не говорят за преживяното. Много малък процент споделят на приятели, родители или педагогическия персонал.

Препоръки:

Да се изготви План за противодействие на училищния тормоз въз основа на резултатите от анализа. Да се приложи цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на училищния тормоз. Да се следват стриктно правилалата и процедурите за действие при всяка форма на тормоз, с които не само педагогическият съвет, но и учениците са запознати. Необходимо е прецизно да се спазва ПДУ и да не се правят компромиси. Сигналите за какъвто и да е тормоз трябва да се разчитат умело и навреме от класния ръководител и преподавателите, за да се предотврати задълбочаване на проблемите и те да се разрешават в зародиш. За изграждане на подходящ психоклимат в класната стая е необходимо да се разглеждат теми в ЧК от класният ръководител, уч. психолог и педагогически съветник по проблеми с насилието, правата на децата, защита и самозащита, толерантност и уважение, индивидуални и групови ценности. Необходимо е целенасочена и усилена работа не само от училищната общност, но и от всички

институции. Да се продължи практиката с гост-лектори в ЧК /МКБППМН, НАРД, БЧК, ПИЦ и др. Трябва да се изгради връзка на доверие между учениците и педагогическия състав и тя да бъде устойчива във времето. При възможност уч. психолог/пед. съветник да влизат за 5 минути в класовете за проследяване на настройките в тях. Подобряване на системата от дежурства с цел засилване на учителско присъствие по коридорите и двора на училището, да се оставят дежурни ученици в класните стаи, които да следят за спазването на реда по време на междучасията.

В класовете, които споделят за тормоз, тормозени ученици и посочват имена на тормозещи – засилена работа в ЧК за идентификация на тормозени и тормозещи деца, гост лектори с цел превенция, групов психологическа работа с класа. За тормозещите – изготвяне на план за обща подкрепа, покана на родителите в училище, включване в извънкласни дейности и ежеседмични посещения при уч. психолог/пед. съветник. Одит на постигнати резултати в краткосрочен и дългосрочен период.

Приложение 2

Г Р А Ф И К

за дейностите на училищен координационен съвет за превенция на тормоза в училище по изпълнение на „Механизма за противодействие на училищния тормоз“
въведен със заповед на Министъра на МОМН РД 09-611/18.05.2012г.

учебна 2017/2018 година

Дейности

1. Външни лектори – КСУДС (Комплекс за социални услуги за деца и семейства).
Срок: септември – май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог
2. Ателие за психосоциална подкрепа, реализирано чрез програма “Партньори за социална промяна” към БЧК – гр. Пловдив.
Срок: септември – май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог, избрани ученици
3. Провеждане на проучване чрез въпросник за училищния тормоз. (МОН).
Срок: октомври – юни
Отг.: пед. съветник, уч. психолог, класни ръководители
4. Външни лектори от МКББМН.
Срок: септември – май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог
5. Външни лектори от ПИЦ.
Срок: декември – май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог
6. Външни лектори от НАРД.
Срок: септември - май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог
7. Оптимизиране на системата за наблюдение и контрол, в зависимост от резултата от оценката на проблема. Засилено видеонаблюдение на зоните – класни стаи, коридори и училищни фойета. Оценката е направена на база Въпросник за тормоза в училище, въведен със заповед на Министъра на МОН РД.
Срок: октомври – юни
Отг.: Директор
8. Провеждане на ежеседмични тренинги от педагогическия съветник и училищния психолог в часа на класа във всички паралелки по график.
Срок: септември – май
Отг.: пед. съветник, уч. психолог
9. Навременно реагиране в ситуации на тормоз.
 - Спазване на процедури за регистриране на ситуации на тормоз, насочване към други служби и обмен на информация с други учебни заведения и институции.
 - Единен регистър за регистриране на ситуации на тормоз в училището. Регистърът да включва описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки.
 - Взаимодействие и решаване на конфликти между ученици, учители, родители и училищно ръководство.Срок: септември – юни
Отг.: пом. директор, пед. съветник, уч. психолог
10. Запознаване на учители, ученици и родители с процедурите за реагиране в ситуации на тормоз.

Срок: септември – юни

Отг.: Ръководство, класни ръководители, пед. съветник, уч. психолог, външни лектори

11. Поддържане на непрекъснатата връзка между класните ръководители и родителите за противодействие срещу проявите на тормоз.

Срок: септември – юни

Отг.: Ръководство, родители, класни ръководители, пед. съветник, уч. психолог

12. Провеждане на индивидуални консултации с учениците, констатирани като агресори в анонимните анкети за оценка на училищния тормоз.

В VIII^b клас е отбелязано името на Атанас, в VIII^д клас - Даниел и Алекс, VIII^е – Даниел, Хусна, VIII^ж – Иван. Съответно в IX^а – Милен, Теодор, Белослава, Илияна, Иван IX^б – Димитър, Петко, IX^г - Георги, Симеон, Михаил, Валери, Денис, Андон, Илияна, Валентина, IX^д – Александър и Иван, IX^ж - Мартин IX^з – Иван, Милко, Петрохан.

С най-висок %: X^г /88%, като посочени имена са Йоан – 5 пъти; Мариан – 1 път, Георги – 1 път, Стела – 1 път, Таня – 1 път, Селли – 1 път/, XI^ж /71.4% посочено е името Георги – 1 път/, X^ж /52.2% / посоченото име е Петя – 1 път/, XI^г /52% /, X^е /47.6%/, XI^д /45%, посочени са имената Василена – 1 път, Белхан – 1 път и Елица – 1 път/, XII^г /45%/, X^б /44%/, X^в /44%, посочено е името на Зорница – 2 пъти/, X^д /43.5%, посочено е името на Стилян – 2 пъти/, XI^е /42.8% /, XI^з /38.4% посочени са имената Асен – 2 пъти и Георги – 1 път/.

Срок: октомври – юни

Отг.: пом. директор, пед. съветник, уч. психолог

13. Водене на училищен регистър за подадени сигнали относно съмнения за тормоз, документиране на ситуации и инициране на работа по случай /от второ или трето ниво/.
Процедура:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.
- 3) Уведомяване на родител(и) и индивидуални разговори с участниците.
- 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците.
- 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора.
- 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Срок: септември – юни

Отг.: Ръководство, родители, класни ръководители, пед. съветник, уч. психолог

Приложение 3

Кратък алгоритъм за действие в случаи на тормоз

(Провеждане на извънреден инструктаж за запознаване на педагогически персонал, непедагогически персонал и учениците в училището с алгоритъма за действие в случаи на тормоз и агресия, заповед на директора №РД-09-857/27.02.2017г.)

I. Алгоритъм за действие на педагогически и непедагогически персонал за превенция на тормоза в училище

1. Ако служител стане свидетел на случай, в който ученик от училището видимо проявява форма на вербален и/или невербален тормоз (*устни заплахи и/или насилствено нарушаване на личното пространство на другия*), незабавно предприема действия за възпрепятстване на проявата.
2. Задължение на всеки служител при получаване на сигнал за тормоз от ученик или родител (*устен или писмен*) е да предприеме действия за работа по случая.
3. Информация за случай или ситуация на тормоз, в зависимост от нейното естество и тежест, се подава към дежурен учител, класен ръководител, училищен психолог, педагогически съветник, заместник-директор и директор.

II. Информация за учениците във ФЕГ за осигуряване на безопасни условия на обучение и превенция на тормоза в училище

1. В ситуации на проявено насилие, агресия и/или тормоз към вас или ваш съученик на територията на училището и в района незабавно информирайте учител, училищен психолог, педагогически съветник, родител или Ръководството на училището. Своевременната реакция от ваша страна осигурява безопасността ви и взимане на навременни мерки.

Под агресия и насилие разбираме деяния, които включват: вербален тормоз (*устни заплахи*), психически тормоз (*заплашителни погледи, нежелани докосвания, забележки от сексуален характер, шпиониране, заплашване, изнудване*) и физически тормоз (*насилствено нарушаване на личното пространство*).

Тормозът е съставен от злонамерени действия. Това означава, че при тормоза не говорим за случайност, при тормоза има винаги ясно изразената цел – да се навреди на потърпевшия, да му се причини болка, неудобство, унижение.

Ръководството на училището ви уведомява изрично, че няма да толерира прояви на насилие и агресия на територията на училището и в района и ще налага незабавно санкция.

2. Напомняме Ви, че е забранено изхвърлянето на предмети от прозорците на училищната сграда. Това действие може да доведе до волно или неволно увреждане на здравето на околните, което представлява престъпление по смисъла на закона и отговорност пред него.

3. Обръщаме ви внимание да бъдете изключително внимателни при заставане до отворен прозорец в класната стая или коридора на училището. Неволно сблъскване може да причини неволно физическо нараняване и застрашаване на здравето и живота.

4. Напомняме ви, че съгласно заповед на директора, пушенето в района на училището и прилежащите зони е строго забранено. Неспазването на тази забрана, както и престоят на ученици в междублоковите пространства по време на междучасията, нарушават обществения ред и могат да доведат до ескалиране на напрежение и да създадат предпоставка за негативни прояви от страна на живущите в района, което застрашава сериозно вашата безопасност.

5. Информираме ви, че участието на представители на училищната общност в нерегламентирани според ПДУ действия, уронват авторитета на училището. Училищното ръководство и педагогическият екип не толерират действия, които рушат престижа и доброто име на ФЕГ, и предприемат необходимите мерки.

6. Напомняме ви, че публикуването и разпространението на материали, уронващи достойнството на представители на училищната общност, е форма на кибер тормоз и подлежи на санкции по смисъла на закона и на ПДУ.

Забележка: Подробна информация, насочена към училищната общност за прилагане на Алгоритъма за действие в случаи на тормоз, е публикувана на сайта на училището.

Приложение 4

УТВЪРДИЛ:

Мариела Николова
Директор

заповед на директор №

СТРАТЕГИЯ

за преодоляване на проблемното поведение на учениците и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователната и училищната среда

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

ФЕГ „ Антоан дьо Сент- Екзюпери” осъществява подкрепа на всички ученици за преодоляване на проблемното поведение и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователната и училищната среда. Стратегията се базира на ЗПУО и Наредбата за приобщаващо образование и е част от цялостната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

За преодоляване на проблемното поведение и за превенция на отпадането от училище на ученици, които извършват нарушения, отсъстват по неуважителни причини или са в риск от отпадане, класният ръководител и/или педагогическият съветник/ училищният психолог в училището осъществяват връзката и сътрудничество между училището и семейството и обкръжението на учениците.

Конкретните дейности, чрез които се реализира стратегията са:

Ежемесечна обобщена справка от дневниците на паралелките за брой ученици в риск – дисциплинарни забележки и отсъствия по уважителни/неуважителни причини:

- При вписани 3 отсъствия по неуважителни причини се прилага мярка консултация с ученика в присъствие на родител с педагогически съветник/училищен психолог и класен ръководител с цел превенция;
- При вписани 5 дисциплинарни забележки се прилага мярка консултация с ученика в присъствие на родител с педагогически съветник/училищен психолог и класен ръководител;

- При вписани 5+3 дисциплинарни забележки се прилага мярка:

- **повторен разговор с родител**

- по преценка на координатора - включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;

- участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;

- При вписани 5+3 отсъствия по неуважителни причини се прилага мярка:

- **повторен разговор с родител**

- по преценка на педагогическия екип - консултации с педагогически съветник и училищен психолог или включване на ученика в група за повишаване на социалните умения ;

- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);

- *насочване към доброволчество в организации от социалния сектор.*

След изчерпване на гореизброените мерки се прилагат чл.83, ал. 1, т.1 – санкции и мерки от ПДУ.

Освен налагането на санкция в зависимост от причините за проблемното му поведение на ученика се предоставя планирана обща подкрепа за личностно развитие. Видът на общата подкрепа се определя от координатора съвместно с класния ръководител, учителите на ученика и родителя.

- Справка от класовите дневници за проведени от класни ръководители разговори с родители по повод горепосочените причини.
- Разговор с класен ръководител и ученик, допуснал над 130 отсъствия по уважителни причини.
- Изготвяне в началото на двата учебни срока календарен график за влизане в ЧК във всеки клас- 5-10 мин.

Освен налагането на санкция в зависимост от причините за проблемното му поведение на ученика се предоставя планирана обща подкрепа за личностно развитие. Видът на общата подкрепа се определя от координатора съвместно с класния ръководител, учителите на ученика и родителя.

Случаи, налагащи изготвяне на план за обща подкрепа на личностно развитие:

- След наложена санкция по ПДУ и натрупване на 13 отсъствия по неуважителни причини;
- Във връзка с работа по мерки от ПДУ за допуснати 5+3 дисциплинарни забележки и продължаващо проблемно поведение в часовете.

**Педагогически екип – педагогически съветник, училищен психолог, класен ръководител и/или учител по предмет.*

Изготвили:

Координатор :

Стефка Панчова - педагогически съветник

Членове:

Ана Атанасова – ЗДУД.....

Росица Звездарова – ЗДУД.....

Силвия Чалъкова – училищен психолог.....